

DOI: 10.7596/taksad.v8i1.1741

Citation: Kasap, F., Dolunay, A., & İnceci, Ö. (2019). Yazılı Basında Mülteci Haberleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: The Guardian ve Hürriyet Örneği. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1), 378-391. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i1.1741

**Yazılı Basında Mülteci Haberleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme:
*The Guardian ve Hürriyet Örneği***

**A Comparative Study on Refugee News in Press:
Example of The Guardian and Hürriyet**

Fevzi Kasap¹, Ayhan Dolunay², Özcan İnceci³

Abstract

With the invention of writing around BC 3000 and the invention of the printing in 1450s, developments occurred in culture, art, science and communication fields and the human beings started to communicate and interact with each other. The immigration phenomenon, which can date back as far as the human history also developed and continued to increase with the globalization and the developments in communication tools. These two important facts developed and increased parallel with each other and they became the most important subjects of the world in recent times. The refugee and asylum-seeker movements form the world agenda nowadays and it continues to be in the agenda due to press and media organisations following the subject closely and creating a public opinion. The growing refugee crisis gained speed and continued to increase especially with the protests and civil wars called “The Arab Spring”, happening in the Arabic peninsula, and became the most emphasized topic by the media and the press agencies of many countries. In this study, six days’ news coverage on the topic of refugees in The Guardian in England and the Hürriyet newspaper in Turkey were analysed and compared. The study will try to explain and focus on the similarities and differences between these news contents, from what perspective the refugee problems are looked at and how they are reported in the news.

Keywords: Arab spring, Migration, Forced migration, Press, journalism, The Guardian, Hürriyet.

¹ Near East University (Yakın Doğu Üniversitesi), İletişim Fakültesi Dekan Yardımcısı, Radyo, TV ve Sinema Bölüm Başkanı, İletişim Araştırmaları Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi, Bilimsel Araştırma Etik Kurul Üyesi, Doç. Dr., Lefkoşa, KKTC. E-mail: fevzi.kasap@neu.edu.tr

² Near East University (Yakın Doğu Üniversitesi), Hukuk Danışmanı, İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi, İletişim Araştırmaları Merkezi Üyesi, Yrd. Doç. Dr., Lefkoşa, KKTC. E-mail: ayhan.dolunay@neu.edu.tr

³ Medya ve İletişim Çalışmaları Doktora Öğrencisi. E-mail: qajansozcan@gmail.com

Öz

M.Ö 3000’li yıllarda yazının bulunması ve 1450’li yıllarda matbaanın bulunmasıyla kültür, sanat, bilim ve iletişim alanında gelişmeler meydana gelmiş, insanlar birbirleriyle iletişim ve etkileşime geçmeye başlamışlardır. İnsanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu da aynı şekilde küreselleşme ve iletişim araçlarına koşut olarak gelişim göstermiştir. Bahse konu olgular, günümüz dünyasında, yüksek önemi haiz yapıdadır. Bu çerçevede, mülteci ve sığınmacı hareketleri, basın yayın kuruluşlarının konuyu yakından takip edip kamuoyu oluşturmalarıyla, dünya gündeminde yer bulmayı sürdürmektedir. Özellikle Arap yarımadasındaki “Arap Baharı” olarak adlandırılan, protesto ve iç savaşlarla hız kazanan ve artarak devam eden mülteci krizi birçok ülkenin basın yayın kuruluşları tarafından önemle üzerinde durulan bir konu haline gelmiştir. Bu çalışmada İngiltere’deki The Guardian ve Türkiye’deki Hürriyet gazetelerinin mülteci konusu hakkında yapmış oldukları altı günlük haberleri incelenip karşılaştırılmıştır. Bu haberler arasındaki benzerlik ve farklılıklar üzerinde durularak haberlerde mülteci sorunlarına hangi açıdan bakıldığı ve değinildiği, haberlerin içerikleri incelenerek açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap baharı, Göç, Zorunlu göç, Basın, Gazetecilik, The Guardian, Hürriyet.

Giriş

11 Eylül 2001 olaylarının günümüz küreselleşmesinin hatlarını saydamlaştırdığı söylenebilir. Doğu Avrupa’daki sosyalist devletlerin çöküşü ve sosyalizmin sona ermesi ile bazı inanışlar, politik ideolojilerin yerini alarak “marjinaler” veya “ezilenler” için çare ya da dayanak haline gelmiştir. Bunun sonucunda Müslüman kimlik Batı medeniyeti için düşman rolüne bürünmüştür. Filistin sorunu, 11 Eylül olayları ve Ortadoğudaki sorunlar, kapitalist ve sosyalist toplumlar arasındaki ikili karşıtlığı, Batı ve İslam dünyası arasındaki ikili karşıtlık olarak yeniden inşa etmiştir. İngiltere’nin eski başbakanı Margaret Thatcher, The Guardian gazetesinde yayınlanan bir yazısının başlığında şu ifadeyi kullanmıştır: “İslamizm yeni Bolşevizm’dir” (Ülkü, 2012: 57).

Modern dünyada İslam’a din olmasının dışında aktarılan bu ideolojik anlam aslında modern dünyanın buhranlarından kaçmak için İslam’ı bir kurtuluş olarak gören bir akım olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle 19. yüzyıldan beri süre gelen batı sömürgeciliğine karşı İslam bir başkaldırı ve ideolojik bir akım olmuştur (Sambur, 2013: 18). Lakin Ortadoğu ülkeleri olarak adlandırabileceğimiz, İslam dininin hâkim olduğu ülkelerde çıkan isyan ve yönetimlere karşı başkaldırıları iç savaşlara neden olmuş ve bu ülkelerdeki birçok insanın ölümüne ve birçoğunun ise ülkelerini terk edip komşu ülkelere veya Avrupa ülkelerine sığınmalarına neden olmuştur.

Tunus’ta, 2010 yılında işsizlik ve ekonomik zorluklar nedeniyle üniversite mezunu olup pazarcılık yapan bir gencin kendisini yakmasıyla başlamış Arap Baharı olarak adlandırılan halk hareketleri, otoriter rejimlere karşı protestolar haline dönüşmüş ve kamuya açık alanlarda, genellikle meydanlarda büyük çaplı katılımlarla devam etmiştir. Mısır, Yemen, Libya gibi ülkelerde hükümet değişiklikleri meydana gelmiş olsa da Suriye için aynı sonuç söz konusu olmamıştır. Bu direnişlere karşı gelen hükümet ve hükümet yanlıları ile karşıt görüşlüler arasında çıkan çatışmalar birçok masum insanın ölümüne ve birçoğunun ise evlerini ve ülkelerini zorunlu olarak terk edip komşu ülkelere veya Avrupa ülkelerine sığınmalarına neden olmuştur (Balamir, 2011: 66).

Suriye’deki iç savaştan kaçışlar, ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların başka ülkelerin gümrük kapılarında birikip sığınma talebinde bulunmaları ve yine kaçış sırasında deniz sularına kapılıp hayatını kaybetme olaylarının basına geniş yansımaları sonucunda zorunlu göç ve mülteci kavramları daha çok anılmaya başlanmış hatta uzun bir süre dünya gündemine yerleşmiştir.

Teorik Çerçeve

Önemli basın ve yayın kuruluşları olan gazeteler, üstlendikleri toplumsal rol ve ellerindeki güç sayesinde güncel toplumsal olayları kamuoyuna iletirken konu ile ilgili problem analizi yaparak, haberin problemin çözümü için bir araç olmasını sağlayıp gerektiğinde hükümet veya yöneticiler üzerinde baskı oluşturup yaptırımında bulunabilirler. Gazeteler bu güçlü yönlerini günümüzün önemli insanlık krizi olan zorunlu göç ve mülteci konusunda kullanmaktadırlar. İnsanların ve yöneticilerin konuya ilgilerini çekmek için basın gerekli çabayı gösterdikçe, zorunlu bir şekilde göç etmek durumunda kalmış insanlar, dolaylı olarak, gerekli yardımlardan yararlanabilecek, yaşam standartları iyi yönde gelişme gösterebilecektir. Mültecilerin buldukları kamplardaki yaşam şartları ve içinde buldukları koşulların yanı sıra gittikleri yani göç ettikleri ülkelerde nasıl karşılandıklarına kadar, her türlü konu önem arz etmektedir. Bu konularda yapılan haber ve çalışmalar sığınmacı ve mültecilerin zorunlu ihtiyaçlarının yanı sıra gerekli bütün ihtiyaçlarının karşılanması ve özellikle dünya kamuoyu önünde ilgilerin üzerlerine çekilerek gerek uluslararası hukuk bakımından ve gerekse insan hakları açısından gerekli işlemlerin yapılması ve çalışmaların devam etmesi bakımından yapılan haberler önem arz etmektedir. Mülteci ve sığınmacılarla ilgili haberler çeşitlilik arz etmekte ve yeri geldiğinde sadece 1 mültecinin yaşadığı olaylar haber yapılarak yaşadıkları zorluklara dikkat çekilmektedir. Bu amaç çerçevesinde Türkiye'deki Hürriyet gazetesi ile İngiltere'deki The Guardian gazetesinin 20 Aralık 2017 ve 25 Aralık 2017 tarihleri arasındaki bu tarihleri de kapsayacak şekilde yaptıkları mülteciler ile ilgili haber ve haber içerikleri, içerik analizi çerçevesinde incelenerek, konuya yaklaşımları çerçevesinde karşılaştırılmıştır.

İçerik analizi; iletişim neticesindeki içeriğin, tarafsız, sistemli ve niceliksel tanımıdır (Berelson, 1952: 17; Koçak & Arun, 2006: 22; Dolunay, 2018: 88). Bir başka tanımla içerik analizi, veriden onun içeriğine dair tekrar edilebilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak amacıyla kullanılan araştırma tekniğidir (Krippendorff, 1980: 25; Dolunay, 2018: 88).

Başka bir tanıma göre ise, içerik analizi, metinden çıkarılan geçerli yorumların, bir birini izleyen işlemler neticesinde ortaya konulduğu bir araştırma tekniğidir (Weber: 1989: 5; Koçak & Arun, 2006: 22; Dolunay, 2018: 89).

Araştırmanın amacına yönelik Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazetelerinden biri olan Hürriyet ile İngiltere'nin en yüksek tirajlı gazetelerinden biri olan The Guardian gazetelerinin mülteciler ile ilgili yapmış oldukları haberler içerik açısından incelenerek konuya bakış açıları ve hangi konular üzerinde durdukları konusunda bir karşılaştırma yapılacaktır. Bu araştırma kapsamında her iki gazetenin 20 Aralık 2017 tarihi ile 25 Aralık 2017 tarihleri arasında ve bu tarihleri de kapsayacak şekilde yapılan bazı mülteci haberleri içerik bakımından araştırılıp incelenmiştir. Gazetelerin geriye dönük gazetelerine ulaşamadığından aynı zamanda internetten yayınlanan gazetelerin mülteciler konusuyla ilgili günlük haberlerine internet gazete arşivlerinden ulaşılarak, inceleme gerçekleştirilmiştir. İlgili gazeteler gerek yerel bazda ve gerekse uluslararası platformda ulaştıkları yüksek tiraj göz önüne alınarak ve yine siyasi açıdan, iktidara olan mesafeleri göz önünde bulundurularak tespit edilmiştir.

Göç Kavramı Çerçevesinde "Sığınmacı" ve "Mülteci"

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir kavram olup; insanların farklı nedenler ile, bir yerden başka bir yere gitmesi; yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. Bir başka ifade ile göç, kişilerin hayatlarını geçici veya kalıcı olarak, bir yerleşim yerinden, coğrafi olarak bir başka yerleşim yerine taşınmasıdır (Büke 2014, s.3; Ceylan, 2012: 4). Göç; çalışma, ve/veya eğitim ve/veya yaşama amaçları ile, bireysel olarak veya toplu halde, yaşanılan bölgeden, bir başka bölgeye doğru gerçekleştirilen nüfus hareketleri olarak da tanımlanmaktadır (Erkan ve Erdoğan, 2006: 81; Bulut ve Eraldemir, 2015: 16). Göç, nitelikleri açısından ikiye ayrılır: "Zorunlu göç", "gönüllü göç" (Aksoy, 2012: 293; Dolunay, Keçeci, Kasap, 2017: 564). İnsanların, ülkelerinde oluşan bir takım önemli huzursuzluklar, çatışmalar, iç savaş gibi durumlar nedeniyle, kendilerini güvende

hissetmeyerek (can güvenliklerinden şüphe ederek) yaşadıkları yerden “kaçıp”, ülkeleri içinde güvenli gördükleri bir başka bölgeye veya güvenli gördükleri bir başka ülkeye göç etmeleri (Erkan & Erdoğan, 2006: 109) hali, zorunlu göç; böyle hayati durumlar olmaksızın, sadece ekonomik olarak mevcut hayat şartlarından daha iyi yaşam şartlarına erişebilmek adına veya eğitim gibi amaçlarla (Castles ve Miller, 2008: 11) gerçekleştirilen göç ise, gönüllü göç olarak tanımlanmaktadır (Tunç, 2015: 31; Sayın, vd., 2016; 3; Dolunay, Keçeci, Kasap, 2017: 564).

Göç, coğrafik olarak da iki temel başlığa ayrılmaktadır: “iç göç” ve “dış göç”. Bireylerin ülke içi (bölgeler arası veya bölge içi) hareketleri iç göç; ülke değişikliği içeren hareketleri ise dış göç olarak adlandırılmaktadır (Erkan & Erdoğan, 2006: 81; Öztürk ve Altuntepe, 2008: 1589; Dolunay, Keçeci ve Kasap, 2017: 565; Dolunay ve Keçeci, 2017: 529).

Göç temelde “itme” ve “çekme”ye dayanmakta olup; göç edilmesi düşünülen yerin özellikleri bireyleri “çekerken”; bulunduğu yerin özellikleri bireyleri “itmektedir” (Öztürk & Altuntepe, 2008: 1590; Dolunay ve Keçeci, 2017: 529). Buna istinaden, yukarıda da verildiği üzere, bireyler, buldukları yerde güvende hissetmemeleri ve gidecekleri yerin kendileri ve aileleri için daha güvenli olacağı düşüncesiyle veya buldukları yerin çalışma olanakları (ekonomik olanaklar) açısından daha yetersiz olduğu ve gidecekleri yerin bu olanaklar açısından daha verimli olacağı düşüncesiyle göç etmektedirler (Dolunay ve Keçeci, 2017: 529).

Göçmen kavramı ise, belirtilen göç hareketlerinden birini gerçekleştiren birey ve gruplara verilen genel addır (Kara & Korkut, 2010: 154). Bu noktadan sonra, literatürde mevcut kavramsal karışıklığa yol açan, “sığınmacı” ve “mülteci” kavramlarının da açıklanması; benzerlik ve farklılıklarının belirtilmesi gerekmektedir:

Göçmen kavramı, iç göç veya dış göç kapsamında, hem zorunlu göçü hem de gönüllü göçü kapsamı altına alırken; sığınmacı ve mülteci kavramları, niteliği açısından, “sadece” zorunlu göçü kapsamaktadır. Başka bir deyişle, sığınmacı ve mülteci kavramları, tek amacın ekonomik olarak daha iyi yaşam standartlarına erişim, eğitim olduğu gönüllü göçü kapsamamaktadır. Bu durum, “sığınmacı” ve “mülteci” kavramlarının, ayrı bir takım özel unsurlar içeren göç hareketlerini ifade etmek amacı ile kullanıldığına işaret etmektedir.

“Sığınmacı” ve “mülteci” kavramları da, nitelikleri açısından ayrılmaktadır. Bu kapsamda, belirtildiği üzere, ülkesindeki ciddi huzursuzluk, çatışma veya iç savaş gibi hallerde, güvende hissetmeyen yaşamından şüphe eden bireylerin, bir başka ülke devletine veya Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği’ne başvurup, sığınma talep etmeleri ve başvurdukları veya BM Yüksek Komiserliğinin önerdiği bir başka ülkeye göç etmeleri halinde, ilgili bireyler, başvuruları kabul edilinceye kadar “sığınmacı” olarak tanımlanmaktadır. Diğer yandan, başvurularının kabul edilmesi halinde ise statüleri, “mülteci” olarak tanımlanmaktadır (Aybay, 2010: 24; Kara & Korkut, 2010: 154-155; Özkan, 2017: 73; Ziya, 2012: 232-234; Dolunay ve Keçeci, 2017: 530). Diğer bir ifade ile mülteci, mültecilik statüsü hukuken kabul edilen kişileri ifade ederken; sığınmacı, mülteci statüsü incelenerek geçici süre ile sığınma başvurusu kabul edilen yabancıları ifade etmektedir. Buna göre, her sığınmacı mülteci statüsü kazanamayabilir fakat her mülteci başlangıçta bir sığınmacıdır (Reçber, 2014: 251).

Bu açıklamalara istinaden, çalışmada, kullanımı en uygun kavram “mülteci” olarak tespit edilmiştir. Çünkü mülteciler, ülkelerindeki karışıklıklar nedeniyle, kendilerinin ve ailelerinin/yakınlarının can güvenliğinden şüphe ederek (dini, dili, ırkı, cinsiyeti vb unsurlar çerçevesinde) başka bir ülkeye göç eden ve göç ettikleri ülke veya BM Yüksek Komiserliğince başvuruları kabul edilen bireyler olup; çalışmada ele alınan grubun tanımlanmasına en uygun kavramdır.

Mülteci Sorununun Artmasına Neden Olan “Arap Baharı”

Tunus'ta, üniversite mezunu pazarcılık yapan ama ekonomik zorluklar yaşayan Muhammed adındaki bir gencin, 2010 yılında *kendisini yakması* ile başlayan olaylar, adeta “domino etkisi” ile diğer Arap ülkelerini de etkisi altına almıştır.

Bu halk hareketleri Tunus ve Mısırdaki ihtilallere neden olmuş Libya'da ise rejimi deviren bir iç savaşla meydana gelmiştir. Bu hareketlerin en büyük ortak özellikleri Arap ülkelerindeki halkların, siyasi yozlaşmaya, enflasyona, işsizliğe, yoksulluğa, ifade özgürlüğünden yoksunluğa ve usulsüzlüklere karşı bir başkaldırı olarak ortaya çıkmasıdır (Doğan ve Durgun 2012: 62). Bir başka yaklaşımla, Arap Baharı, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve serbest piyasa ekonomisi gibi insani değerler yerleştirileceği simülasyonu altında, ABD'nin ilgili bölgeler üzerinde hakimiyet kurma girişimidir (Bkz. Dolunay & Kasap & Keçeci, 2017). Bu durumun tam da Amerika Birleşik Devletleri'nin istediği gibi gitmediğini Arap ülkelerindeki şu anki yönetimlere bakarak ve özellikle Suriye'de süre gelen iç savaşa bakarak söylenebilmektedir. Batılı güçler tarafından yıllarca kendi çıkarları doğrultusunda kullanılan Ortadoğu ülkelerinde oluşan Arap baharı olaylarında da yine batılı güçlerinin etkisi olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Mısır ve Tunus'taki olaylara ve yıkılan hükümetlerin yerine gelen hükümete bakıldığında, batının çıkarlarına ters düşen İslamcı hükümetlerin kurulduğu düşünülecek olsa da Amerika ile iyi ilişkiler içerisinde olan Hüsnü Mübarek ve Zeynel bin Abidin'in hâkimiyetlerine son verilmesinin Batının bu olayları ne denli yönetebildiği noktasında da soru işaretlerine yol açmıştır. Ancak, özellikle Mısır ve Tunus'ta rejim değişiklikleri ne kadar da içsel dinamikler tarafından gerçekleşmiş gibi görülse de Batılı güçlerin olayların dışında olduğunu düşünmek pekte gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır (Orhan, 2013: 19).

Arap Baharı'nın Suriye ayağı ise 2011 yılında başlamış ve günümüze kadar çatışmalarla devam etmiştir. Hâkimiyetine ısrarla devam etmeye çalışan Esad rejimi ve ülkedeki iç savaştan nemalanan çıkar grupları ile terör örgütleri arasındaki çatışmalar nedeniyle yaşamını yitiren, evini ve ülkesini terk ederek göç etmek zorunda kalan masum siviller, Arap Baharı simülasyonunun, yukarıda da belirtildiği gibi, ABD'nin gerçek hedefine ulaşmak üzere yurtlarından olan, büyük acılar yaşayan mağdurları olmuştur. Süren iç savaş nedeniyle halkın “yaşayabilmek için” göç etmeye mecbur bırakılması ve gümrük kapılarında insan yığınlarının meydana gelmesine neden olmuştur. Göç etmek zorunda kalan insanların bir kısmı komşu ülkelere sığınmış; bir kısmı ise Avrupa ülkelerine gitmeye çalışmıştır/halen çalışmaktadırlar. Bu durum mülteci sayılarının çok yüksek seviyelere çıkıp dünya kamuoyunun alarma geçmesine neden olmuştur. Ülkelerindeki kaçışlar sebebiyle trajik olaylar yaşayan mülteciler basın yayın kuruluşlarının olaya daha yoğun bir şekilde eğilmesine neden olmuştur.

Kamuoyunun Mülteci Algısında Gazetelerin Önemi

İnsanların birbirleriyle etkileşime geçmelerinin temeli “iletişim”dir. İletişim araçlarını ise, sözlü, yazılı ve görüntülü olarak sınıflandırmamız mümkündür. İlk çağlardan günümüze değin insanların birbirleriyle iletişimini sağlayan iletişim araçları sürekli olarak gelişmiş ve farklılaşmıştır. Teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmeler, basın ve yayın araçlarının büyük bir değişim geçirmesine olmuş; bu gelişmeler, bilgilerin, belge ve haberlere dönüşerek geniş kitlelere ulaşmasını sağlamış ve bu sayede bilimin de gelişmesine katkı sağlanmıştır (Yaşar 2015: 1-3). Gelişen basın yayın araçlarının en önemlilerinden olan elektronik ve sosyal medya ve gazeteler bilginin topluma ulaşması konusunda önemli rol oynamaktadırlar. Toplumu bilgilendirmek ve kamuoyu oluşturmak basın yayın kuruluşlarının en önemli görevleri arasında yer almaktadır.

Bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma görevini gerçekleştiren basın yayın kuruluşları öncelikle toplumun güven duyduğu araçlar olmalıdır. Demokratik toplumlarda medya sahip olduğu gücü, demokrasi, hukuk devleti, kişi hak ve özgürlükleri gibi değerler ve kurallar çerçevesinde kullanmalı; bu gücün kötüye kullanılmasının önüne geçilmelidir (TC Milli Eğitim Bakanlığı, 2013: 4). Bu gücün yanlış veya kötüye

kullanılmasının önüne geçebilmek amacıyla basın kendi içinde mesleki ilkeler ve kurallar belirleyerek bu kurallara uyulmasını sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıca basının haberleri kamuoyuna iletmesi ve kamuoyu oluşturması uluslararası hukukta ve devletlerin anayasalarında ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü kapsamında güvence altına alınmıştır. İfade özgürlüğünü kullanabilmenin ve düşüncüyü açıklamanın en önemli aracı olan “basın”; “haberlerin ve fikirlerin toplanması, değerlendirilmesi ve işlenmesi ile bu haberlerin başkalarına iletilerek kamuoyu oluşturulmasını sağlayan yazılı kitle iletişim ve haberleşme aracıdır”. Toplum ve kamu yönetimine gazete ve dergi gibi haber araçları ile fayda sağlayan basın, sosyal, siyasal ve ekonomik hayatı doğrudan etkilemektedir (Yaşar, 2015: 3). Tanımından da anlaşılacağı üzere basın, enformasyon görevini yerine getirerek toplumu bilgilendiren ve bilgilendirdiği toplumda kamuoyu oluşturan yapısı ile, çok önemli iki işlevi yerine getirmektedir.

Basının kamuoyunu bilgilendirmek için kullandığı en önemli iletişim araçlarından olan ve çalışmanın araştırma konusu ile birebir bağlantılı olan iletişim araçları gazeteler, yüzyıllar boyunca bilginin ve haberlerin halka ulaşmasının sağlayan önemli iletişim aracı olmuşlardır ve bu işlevlerini halen sürdürmektedirler. 17. yüzyılda ortaya çıkan gazetecilik, zamanla dünya üzerindeki gelişmelere bağlı olarak önemli değişimler yaşamıştır. İngiltere merkezli demokrasi hareketleri, muhalif gazetecilik kavramını ortaya çıkarmış ve gazetecilik mesleğinin saygınlığının artmasına ve güçlenmesine olanak sağlamıştır. Fransız devrimi sonrasında ortaya çıkan düşünsel ve siyasal alanda özgürlük olgusu sayesinde gazetelerin içeriği genişlemiş ve toplumsal rolünün etkisi daha da artmıştır. Endüstri devrimi ile gazeteler daha geniş bir içeriğe sahip olmuş, toplumsal, ekonomik, sosyal ve siyasal konularda ortaya çıkan problemleri kitlelere ulaştırarak bu konuları önemser duruma gelmişlerdir. 21. Yüzyılda internet teknolojisinin gelişmesi ile yeni medya ve iletişim teknolojileri sayesinde gazeteler hem içerik bakımından daha zengin hale gelmiş hem baskı yolu ile hem de dijital ortamda geniş kitlelere ve okuyuculara ulaşmaya başlamıştır. (Bulunmaz, 2015: 2). Gazeteler sayesinde geniş kitlelere ulaşan haber ve bilgiler, bu kitlelerin demokrasiye katkı sağlamaları konusunda teşvike neden olmanın yanı sıra kamuoyunda belirli algıların oluşmasında yardımcı olmaktadır.

Gazeteler bu işlevleri yerine getirirken özellikle son zamanlarda yapılan haberlerin amaçlarının dışına çıkmaması nedeniyle yukarıda basının kendi içinde mesleki ilke ve kurallar belirlemesi konusu ile birlikte, gazetelerde ise “etik kurullar” oluşturulmaktadır. Bu kurullar gazetecilerin gerek yasalarda belirtilen ve gerekse etik kurullarının belirlediği toplum ahlak ve kurallarına uygun haberler yapmaları sağlanmaktadır. Bu durum ifade özgürlüğünün kısıtlanmasından çok yapılan haber ve bilgilendirmelerin amaçlarından sapmayı toplum yararına kullanılmasını sağlamaktadır.

Çalışma konusunu oluşturan mülteci kavramını ele alan gazetelerin gerek mültecilerin psikolojik olarak haberlerden kötü etkilenmemesi hususuna ve gerekse yapılan haberlerin uluslararası toplumsal normlara uygun olması hususuna dikkat etmesi büyük önem arz etmektedir. Çünkü, ilgili haberler ile, mültecilerin psikolojileri kadar; içerisinde yaşamak durumunda kaldıkları toplumların algısı da etkilenmekte, bu çerçevede, mültecilerin ilgili toplumlardan destek görmesi veya dışlanması da söz konusu olabilmektedir.

The Guardian ve Hürriyet Örneği

Hürriyet gazetesi ve The Guardian gazetesinin mültecilerle ilgili 20 Aralık 2017 ve 25 Aralık 2017 tarihleri arasında bu tarihleri de kapsayacak şekilde yaptıkları 6 günlük haberleri içerik bakımından karşılaştırılmıştır. Karşılaştırılan haberlerin mültecilere gerek yerel bazda ve gerekse uluslararası bazda yarar sağlayıp sağlamadığı ve bu haberlerin değindikleri konularla ilgili yaptıkları etkilere de bakılmıştır. Bu iki gazetenin örneklem olarak tespitinde en önemli neden, gazetelerin buldukları ülkelerde en yüksek tirajlı gazeteler arasında yer almaları⁴ ve yine yerel bazda yaptıkları haberlerin yanı sıra konulara evrensel çerçeveden de yaklaşmalarıdır.

---

⁴ Her iki gazetenin de tirajlarına, gazete adlarını taşıyan alt başlıklar altında yer verilmiştir.

Örneklem

The Guardian

The Guardian gazetesi, 1821 ile 1959 yılları arasında the Manchester Guardian ismiyle kurulup yayın yapan İngiliz gazetedir. The Guardian Media Group un bünyesinde faaliyetlerine devam eden gazetenin sahibi Scott Trust dir. The Guardianın temel haklarını korumak için Scott Trust 2008 yılında limitet şirket olmuştur. Aslında 1964 yılından beri İngiltere temelli yayın yapan gazete Kuzey Amerika’da halen eski ismi olan The Manchester Guardian olarak anılmaktadır. Siyasi olarak sosyal liberal ve merkez sol kanada yakın olan makalelere yer veren ve bu görüşe sahip olduğu düşünülen gazete günlük yaklaşık 162,000 baskıya ulaşarak The Daily Telegraph ve The Times gazetelerinden sonra gelen oldukça yüksek tirajlı bir gazetedir. 1999 ve 2006 yıllarında İngiliz basın ödülleri tarafından yılın yerel gazetesi olarak seçilmiştir.

Gazetenin internet sitesi de yoğun ziyaretçi sayısına sahip olup, yaptıkları haberlerle birçok ödül kazanmıştır. İngiltere’deki online gazetesi yani ekinin yanı sıra 2013 yılında kurulan Guardian Australia ve 2011 yılında kurulan Guardian US online ekleri de vardır. Gazetenin online ekleri Ekim 2014 yılında 46,6 milyon okuyucu ile dünyada en çok okunan beşinci online gazete eki olmuştur.

Ayrıca gazete, Amerika Birleşik Devletlerinin elektronik casusluk konularında yaptıkları haberler nedeniyle 2014 yılında The Washington Post gazetesi ile Pulitzer ödülünü paylaştı. Gazetenin mülteci haberlerinin bazılarını baktığımızda yine aynı şekilde hükümeti eleştirel ve muhalif bir tavır takındıklarını anlayabiliriz (The Guardian, t.y.).

Hürriyet

1 Mayıs 1948 yılında Sedat Simavi tarafından kurulan gazete, 1 Mayıs 1948 de “Ürdün ve Irak orduları Filistin’e girdi” başlığı ile ilk manşetini atmış ve ilk sayısını yayınlamıştır. Sedat Simavi’nin 1953 de ölümünden sonra yönetimi oğulları Haldun Simavi ve Erol Simavi ortaklaşa üstlenmişlerdir. Haldun Simavi’nin 1971 de Web Ofset Grubunu kurması ve ayrılması ile gazete yönetimi tamamen Erol Simavi’ye kalmıştır. Sırasıyla İzmir, Ankara, Adana ve Erzurum’da şubeler açan gazete 1973 yılında ofset baskı sistemine geçerek renkli fotoğraf baskı yapmasıyla büyük avantaj sağlamıştır.

7 Mart 1990 yılında gazetenin yönetim kurulu üyesi ve eski genel yayın yönetmeni Çetin Emeç, evinin önünde silahlı saldırıya uğramış ve yaşamını yitirmiştir. Bu olaydan 2 yıl sonra 1992 yılında gazete Erol Aksoy, Dinç Bilgin ve Haldun Simavi’nin ortak girişimi haline gelmiştir. 1994 yılında gazetenin yüzde 70 hissesi Doğan Yayın Holding tarafından satın alınmıştır.

Çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde, Doğan Yayın Holding bünyesinde çalışmalarına devam eden gazete, bahse konu dönemde merkez sol görüşe sahiptir. 20 yıl boyunca gazetenin Genel Yayın Yönetmenliğini yapan Ertuğrul Özkök 29 Aralık 2009 tarihinde görevini Enis Berberoğlu’na bırakmıştır. Daha sonra Enis Berberoğlu bu görevi gazetenin yazarlarından olan Sedat Ergin’e bırakmıştır. 25 Şubat 2017 Tarihinde yayınlanan Hande Fırat imzalı “7 eleştiriye 7 yanıt-Karargâh rahatsız” yazısından sonra Sedat Ergin görevinden ayrılarak yerine 1 Mart 2017 de Fikret Bila atanmıştır. Günümüzde ise, faaliyetlerini Demirören Holding bünyesinde ve Demirören Medya Center yönetiminde sürdüren gazete’nin, Haber Genel Yayın Yönetmenliğini, Ayşegül Dönmez sürdürmektedir.

Hürriyet gazetesinin internet sitesi 1997 yılından itibaren yayın yapmaya başlamış ve 2011 istatistiklerine göre Türkiye’de en çok ziyaret edilen siteler sıralamasında 7. Ve dünya genelinde ise 474. Sırada yer almıştır. Gazetenin Hurriyet.com.tr adresi Haziran 2011 de 9,5 milyon ziyaretçiyle Avrupa’da en çok ziyaret edilen dördüncü haber sitesi olmuştur. Gazetenin 1950 yılında gazete ile birlikte verilmeye başlanan Hürriyet Pazar gibi daha sonraları ilave edilen Hürriyet Kitap Sanat, Hürriyet E-Yaşam, Hürriyet Kampüs gibi ekleri de yer almaktadır.

2- 8 Mayıs 2016 tarihleri arasındaki 341,805 tirajı ile Türkiye'nin çok okunan gazetesi olan Hürriyet Gazetesinin Sloganı ise "Türkiye Türklerindir" sloganıdır (Hürriyet, t.y.). Sol görüşe yakınlığıyla ve hükümete muhalif bir gazete olarak bilinen hürriyet gazetesi, Mart 2018 tarihinde, yukarıda da belirtildiği gibi Yıldırım Demirören tarafından satın alınmış ve muhalif olarak nitelenebilecek gazeteler arasından ayrılarak, merkez medya grubuna dahil olmuştur.

Problem Analizi ve Bulguların Değerlendirilme Yöntemi

Günümüz teknolojik gelişmeler sayesinde gazetelerin gerek yeni medya (internet) üzerinden ve gerekse baskısı yapılarak kitlelere ulaşması gazetelerdeki haberlerin önemini ortaya çıkarmaktadır. Büyük kitlelere ulaşan gazetelerin haber yaptıkları konuların kitleleri olumlu veya olumsuz etkileme olasılığı bulunmaktadır.

Kitle iletişim araçları sayesinde büyük okuyucu kitlelerine okurlara ulaşan gazetelerde haberler, içerik bakımından etkileyici olmanın yanında, kamuoyunu doğru ve tarafsız bir şekilde bilgilendiren bilgilerle özen gösterilerek hazırlanmalıdır.

Gazetelerin yaptığı haberler sadece okurları değil yönetimleri de yapılması gerekenlerle ilgili olumlu olarak etkilemektedir. Günümüzde ciddi bir insanlık sorunu olarak ifade edilebilecek mülteciler konusunda, gazetelerin haber içerikleri bu insanlara yardımcı olabilmeli ayrıca bu haber içerikleri bu insanların durumlarının iyileşmesi konusunda etkili olabilmelidir.

Bu noktada, analizlere yer vermek yerinde olacaktır.

Analizler

Analizler, yukarıda da belirtildiği üzere, 20-25 Aralık 2017 tarihleri arasında, günler bazında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, günlere göre, her iki gazetede tespit edilen haberler ele alınmış; ilgili haberlerin analizleri ardından, iki gazete bağlamında karşılaştırılma yapılmıştır.

20 Aralık 2017

The Guardian haber başlığı: "Coming to The aid of drowning migrants? Get ready to be treated like a criminal" (Coming to The aid of drowning migrants? Get ready to be treated like a criminal, 2017).

-Boğulan göçmenlere yardım etmeye mi geldiniz? Bir suçlu gibi muamele görmeye hazırlanın-

Haberin içerisine baktığımızda; haber, İspanyol gazeteci ve insan hakları savunucusu olan Helena Maleno Garzon nun kaçakçılık ve insan kaçakçılığı şebekeleri ile yapılan gizli antlaşmalar kapsamında Fas makamları tarafından açılan davada 27 Aralık tarihinde hâkim karşısına çıkmasıyla ilgilidir. Haberin genelini yorumladığımızda hükümetlerin ölüme terkedilen hatta ölümcül şartlarda bırakılan mültecilerle ilgili politikalarını eleştiren ve mültecilere yardımcı olmaya çalışan aktivistlerin susturulmaya çalışıldığı anlatılmaya çalışılmaktadır.

Hürriyet haber başlığı: "Avusturya'nın mülteciler için o kadar rahat bir yer olmadığını gösterelim" (Avusturya'nın mülteciler için o kadar rahat bir yer olmadığını gösterelim, 2017).

Haber içeriğine bakıldığında; haber, Avusturya'daki hükümet ortağı aşırı sağcı bir partinin meclis grup başkanı olan Johann Gudenus'un Viyana'da yaşayan mültecileri şehrin dışındaki yerlere yerleştirme düşüncesi ve konuşması, bu konuşma karşılığında belediye başkanının öyle bir yer olmadığını söyleyerek bu konuşmayı talihsiz ve gülünç bulması ile alakalıdır.

Karşılaştırma: Her iki gazetenin aynı gün mülteci başlığı kapsamında yapmış oldukları haberlerden seçmiş olduğumuz haberlere baktığımızda; The Guardian gazetesi haberinde aktivistleri savunmaya yönelik, habercilik sergilemeyi yeğlemiştir. Hükümetlerin (İspanya ve Fas) konuyla ilgili makamlarının eksikliklerine değinilmiş ve mültecilerin zor durumda oldukları hatta hayati tehlikesi olan koşullarda yaşamak zorunda kaldıklarından bahsedilmiştir. Hürriyet gazetesinde ise yine hükümeti (Avusturya) temsil eden hükümet ortaklarından bir kişinin mültecileri dışlaması, istememesi ile ilgili bir habere yer verilmiştir.

Haberde, siyasi bir alt mesaj olarak; bir yanda suçluların potansiyel suçlu olduğu ve tecdit edilmeleri gerektiğini ileri süren Avusturya'lı siyasi isimlerin varlığı belirtilirken; Türkiye'nin aslında bu hususta iyi noktada olduğu düşüncesi yaratılması hedeflenmektedir. "İdeal olan" batının, bu denli bir insani durumdaki yaklaşımının yerinde olmadığı üzerinden alt bir mesaj olarak, bu husus verilmektedir.

21 Aralık 2017

The Guardian haber başlığı: "Devastating climate change could lead to 1m migrants a year entering EU by 2100" (Devastating climate change could lead to 1m migrants a year entering EU by 2100, 2017).

-Yıkıcı yoğunluktaki iklim değişikliği 2100 yılına kadar yılda 1 milyon göçmenin AB (Avrupa) ye giriş yapmalarına neden olabilir-

Haberin içeriği başlığından da anlaşılacağı üzere gayet açıktır. New York'taki Kaliforniya Üniversitesi uluslararası kamu işleri okulunda Profesör Wolfram Schlenker'in yürüttüğü çalışmada Avrupa Birliği'nin ülkelerine göç etmek için başvuruda bulunanların artışını göreceklere söylüyor. Bu artışta ekonomik ve siyasi nedenlerin yanı sıra iklim değişikliğinin büyük rol oynayacağı açıklanmaktadır. Haberde, mültecilerin varlığı nedeniyle oluşabilecek sorunlara (kuraklık; ekonomide ve siyasette sorunlar) dikkat çekilerek, mültecilerin dışlandığı ve aslında bir bakıma "ırkçılık" yapıldığı alt metni bulunuyor.

Haber, çalışmadaki diğer haberlerden daha farklı bir nitelik taşısa da, çalışmada özellikle yer verilmiş; özellikle, iklim değişikliği gibi tüm insanlığı ilgilendiren hususlarda bile "ırkçılık" yapılabilmesi çerçevesinde, gösterilmesi gereken hassasiyet vurgulanmak istenmiştir.

Hürriyet gazetesi haber başlığı: "Kuseyri: Suriyeliler üretime geçmeli". (Kuseyri: Suriyeliler üretime geçmeli, 2017).

Gazetenin haberinde; İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü ve Danimarka Mülteci Konseyi Türkiye Temsilciliği'nin ortaklaşa düzenlediği "Suriye mülteci krizinin etkilerini hafifletmek için Türkiye'deki ulusal kurumların desteklenmesi" projesi kapsamında düzenlenen etkinlikte Antakya Ticaret Borsası başkanı Mehmet Ali Kuseyri'nin Hatay ilindeki mültecilerle ilgili yapmış olduğu konuşmaya yer verilmiştir. Konuşma ana hatlarıyla mültecilerin tüketim toplumu olmaktan çıkıp üretmeye başlamaları gerektiğinin hem buldukları ülke hem de kendi yaşam şartları bakımından yararlı sonuçlar doğuracağından bahsedilmektedir.

Haberde, Türkiye'de mültecilerin bir bakıma entegre olduğu ve artık yaşamsal kaygıların aşılacak, iş bulma, çalışma, ekonomik durumunu iyileştirme hususunda gelişimin önemli olduğu vurgulanıyor.

Karşılaştırma: Gazetelerin yaptıkları haberler her yönüyle farklılık göstermektedir. The Guardian gazetesi sorunu evrensel boyutuyla ele almış ve bu konuda yapılmış çalışmalara yer verirken, mültecileri "dışlayıcı" bir tutum içerisinde olarak yorumlanabilirken; Hürriyet gazetesi konuyla ilgili yerel bir habere yer vermiş, ilgili haberde mültecilerin Türkiye'nin Hatay şehrindeki ekonomi ve iş hayatına olan etkilerinden bahsedilerek, ekonomik anlamda durumlarının iyileştirilmesi ile ilgili daha yapıcı bir içeriğin olduğu görülmektedir.

22 Aralık 2017

The Guardian gazetesi haber başlığı: "'Welcome to prison': Winter hits in one of Greece's worst refugee camps" ('Welcome to prison': Winter hits in one of Greece's worst refugee camps, 2017).

-'Hapishaneye hoşgeldiniz': Kış, Yunanistan'ın en kötü mülteci kamplarından birini vurdu-

Haber içeriğinde Yunan yetkililerinin bile kabul ettiği, yaşam şartlarının çok kötü olmasının yanı sıra hayatı tehdit eden şartlara sahip Lesbos adasındaki Moria mülteci kampından bahsedilmektedir. Kampta kalanlar burası için hapishaneye hoş geldiniz terimini kullanmaktadırlar. Sonunda hükümetinde harekete geçtiği ve 5000'e yakın mülteciyi daha uygun yerlere taşıyacakları belirtilmektedir.

Haberde, Yunanistan’da, tüm insanların temel hakkı olan “yaşam hakkı”nın ve “insani koşullarda yaşam hakkı”nın, mültecilerin için yerine getirilmediği vurgulanmakta; önemli bir eleştiri ileri sürülmektedir.

Hürriyet gazetesi haber başlığı: “Konya’da 135 bin sığınmacı yaşıyor”. (Konya’da 135 bin sığınmacı yaşıyor, 2017).

100 bin Suriyeli toplam 135 bin sığınmacının Konya’da barındığına yer verilen haberde, sığınmacılara sağlanan eğitim ve entegrasyon faaliyetlerinden bahsedilmiş ayrıca bazı mültecilerle ve yerel halktan insanlarla yüz yüze görüşmelerde bulunularak fikirlerine yer verilmiştir.

Haberde, yapıcı bir tutumun varlığı görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye’nin Konya bölgesine entegre olduğu ve yaşadıkları yeri sevdikleri vurgulanırken; yaşam hakkı gibi temel hakların sağlandığı ve artık bunun ötesinde psikososyal destek verildiği, hatta, Türkler ve Suriyelilerin kaynaştığı belirtilmektedir.

Karşılaştırma: The Guardian gazetesinin haberinde yapılan çalışma mültecilerin zorlu yaşam şartlarının düzeltilmesi açısından yetkililere bir nevi gönderme yapılmakta ve bu konuda harekete geçilmesinden bahsedilmekle beraber görülüyor ki yerel kalmanın dışında dünyanın diğer yerlerindeki mülteci sorunları ele alınmıştır. Haberde, ciddi bir eleştirel yaklaşım söz konusu olup; ilgili mültecilere Yunanistan’da insani şartlarda yaşam hakkı tanınmadığı ifade edilmiştir.

Hürriyet gazetesinde ise Konya’ da ki mülteci miktarının dışında, yerele indirgenmiş bir habere yer verilmiştir. Tabi bu haberde de aynı zamanda mültecilerin uyum sorunları gibi yaşadıkları sorunlara değinilmiş ve bu konuda gerçekleştirilen faaliyetlere yer verilmiştir. Haber, oldukça yapıcı bir tutuma sahip olup; Türkiye’de mültecilere yaşam hakkının zaten tanındığı, artık daha ileri haklar için çalışmaların sürdüğü belirtilmiştir.

23 Aralık 2017

The Guardian gazetesi haber başlığı: “Afghan torture survivor gains 11th hour reprieve from deportation” (Afghan torture survivor gains 11th hour reprieve from deportation, 2017).

-Afgan işkence mağduru sınır dışı edilmekten 11 saat geçici erteleme kazandı-

Haber de işkence mağduru Afgan mültecinin Christmas yani Noel gününe denk gelen sınırdışı edilme işleminin ertelendiğinden bahsedilmekte ve İngiltere’de bu tarz vize işlemlerine bakan Home Office’in mülteciyi sınır dışı etmeye çalışmasının doğru bir karar olmadığından söz edilmektedir. Mültecinin avukatlarına göre ülkesinde bazı işkencelere maruz kalan mültecinin İngiltere’ den ülkesine gönderilmesinin mültecinin hayatını tehlikeye sokacağından bahsedilmekte ve mültecinin haklarının aranacağına yer verilmektedir.

Haberde, en temel hak olan yaşam hakkı tehlikeye girebilecek ve ülkesine iade edilirse işkence/ölüm durumu söz konusu olabilecek bir mültecinin, İngiltere’nin ilgili hususta yetkili makamı olan Home Office tarafından sınır dışı edilmeye çalışılması eleştiriye tabi tutulmakta; bu yönüyle İngiltere’de faaliyet sürdüren The Guardian’ın, kendi bulunduğu ülke devletinin mekanizmalarını eleştirebildiği demokratik bir yapı olduğu görülmektedir.

Hürriyet gazetesi haber başlığı: “Kanada sığınmacı başvurularını hızlandırıyor” (Kanada sığınmacı başvurularını hızlandırıyor, 2017).

Haberin içeriğinde Kanada’nın 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren aralarında Türkiye’nin de bulunduğu Afganistan, Burundi, Mısır, Eritre, Suriye, Irak ve Yemen gibi ülkelere sığınan bireylerin sığınma taleplerini hızlandırılmış sığınmacı başvuruları kapsamına alıp, inceleyecek ve değerlendireceklerinden söz edilmektedir.

Karşılaştırma: 23 Aralık’taki ilgili haberleri incelediğimizde Hürriyet gazetesinin haberi Türkiye dışındaki bir ülkenin sığınmacı politikaları ile ilgili bir bilgidan ibaret olduğu tabi burada adı geçen ülkeler arasında Türkiye’nin de olması bu konuya değinilmesindeki sebeplerden biri olarak görülmektedir. The Guardian

gazetesinde ise Afgan mültecinin içinde bulunduğu durumun yanı sıra ülkedeki Home Office in mültecilerle ilgili yaptıkları çalışmalardaki bazı kararların eleştirisine yer verilmiştir.

24 Aralık 2017

The Guardian gazetesi haber başlığı: “We can’t break a promise to take in child refugees” (We can’t break a promise to take in child refugees, 2017).

-Çocuk mültecileri almak için verdiğimiz sözü bozamayız-

İngiltere’ye daha çok çocuk mültecilerin alınmasının talep edildiği protestolara yer verilen haberde hükümetin çocuk mülteci alma sözünü yerine getirmediğinden, 3000 çocuk mültecinin alınması beklenirken sayının 350 gibi bir rakamla sınırlı kalmasından; Lordlar kamarasının baskılarıyla sayının 480’e çıkarıldığından bahsedilmektedir. Ayrıca haberde, çok daha yüksek bir sayı konusunda söz verilmesine rağmen ülkeye giriş yapan kimsesiz çocuk mülteci sayısının 200’de kaldığı belirtilmektedir, ciddi bir eleştiri yapılmaktadır.

Hürriyet gazetesi haber başlığı: “Mülteci yasağına yargı engeli” (Mülteci yasağına yargı engeli, 2017).

Amerika Birleşik Devletleri başkanı Donald Trump’ın 24 Ekim de Mısır, İran, Irak, Libya, Mali, Somali, Sudan, Güney Sudan, Suriye, Yemen ve Kuzey Kore’nin aralarında bulunduğu 11 ülkeden gelen mültecilerin kabullerinin durdurulması kararının federal mahkeme tarafından kısmen askıya alındığı ile ilgili habere yer verilmiştir. Son dakika olarak verilen haberde, “Batılı devletlerin mültecileri istemediği” alt metni yer almaktadır.

Karşılaştırma: The Guardian gazetesi İngiltere hükümetinin bazı mülteci politikalarının eleştirildiği yerel bazda bir habere yer vermiştir. Bu noktada önem arz eden bir husus olarak; The Guardian’ın gazetesi yazarlarının, ülkelerine (İngiltere’ye) yönelik eleştiriler de kaleme alması dikkat çekmektedir.

Bu durum, demokrasinin bir gereğidir; basın, kendi ülkesi ile ilgili de, yanlış yaklaşımları dile getirmekle yükümlü ve yine bu hususta özgürdür. Diğer yandan, Hürriyet gazetesi dünyadaki bazı ülkeleri ilgilendiren ABD başkanının kararı ile ilgili bir mülteci haberine yer vermiştir. Haberde, batılı devletlerin mültecileri istemediğine ilişkin bir alt mesaj verilmektedir.

25 Aralık 2017

The Guardian gazetesi haber başlığı: “Refugees reunited: How Red Cross tries to bring families back together.” (Refugees reunited: How Red Cross tries to bring families back together, 2017).

-Mülteciler yeniden birleşti: Kızıl Haç aileleri nasıl tekrar birleştirmeye çalışıyor-

Haberin içeriğinde ailelerinden kopan ve onlardan haber alamayan, ailelerinin izlerini kaybeden mültecilerin (IFT) International Family Tracing organizasyonu sayesinde aileleri bulunarak tekrar bir araya getirilmeye çalışıldığından söz etmektedir. Haberde ailesinden uzun süre haber alamayan Hasan ve kardeşinin izini sürmek isteyen Savaheli’nin trajik hikâyelerinden bahsedilmektedir.

Hürriyet gazetesi haber başlığı: Banu Parlak albüm gelirini savaş mağduru mülteci çocuklara bağışladı (Banu Parlak albüm gelirini savaş mağduru mülteci çocuklara bağışladı., 2017).

Haberin içeriğinde “savaşın sonu yok” isimli single bir albüm çıkaran Banu Parlak adındaki sanatçının, ilgili albüm gelirini mülteci çocuklara bağışlayacağı ve bazı işletme sahiplerinin bu hususta destek vereceklerinden söz edilmektedir. Haberde, Türkiye’de mülteciler için yaşam hakkı temelinde diğer hakların da (eğitim, çalışma vs.) sağlanabilmesi için gerçekleşen bir sanatsal çalışmadan bahisle; Türkiye’nin mültecilere ilişkin yaklaşımı olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Karşılaştırma: Hürriyet gazetesi haberinden sosyal sorumluluk projeleri bir şarkıcı üzerinden yapılan haberde dile getirilmiştir. Sanatçının örnek bir davranışa imza attığı ve bu kapsamda bir alt mesaj olarak, yine Türkiye’nin mültecilere ilişkin olumlu yaklaşımı vurgulanmıştır. The Guardian gazetesindeki haberde ise, bir uluslararası organizasyon tarafından, ailelerini kaybeden mültecilerin, aileleri ile yeniden bir araya

gelebilmesi için sürdürülen çalışmalardan bahsedilmektedir. Bu kapsamda da, bir alt mesaj olarak İngiltere'nin uluslararası arenada mültecilere destek olduğu vurgulanmıştır.

Bulgular ve Sonuç

Son dönemlerde sayıları giderek artan ve küresel boyutta bir kriz haline gelen mülteci konusu hükümetler ve sivil toplum kuruluşları bazında ele alınarak çözüm yolları aranmaya veya hem mültecilerin hakları hem de gittikleri ülke şartları göz önünde bulundurularak sorunun çözümü konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Bu durum elbette çağımızın en önemli iletişim ve etkileşim araçlarından olan basın yayın kuruluşları, özellikle gazeteci ve gazeteler tarafından yakın takibe alınmaktadır.

Basın yoluyla hükümetlerin mülteci krizi ile ilgili politikaları tartışmaya açılıp kamuoyu oluşturulmaktadır. Bu ise mülteciler açısından ve sığındıkları ülkeler açısından yararlı adımların atılması için önem arz etmektedir.

Çalışmada, araştırmamanın kapsamını oluşturan iki farklı ülkenin yerel basın kuruluşlarından olan yüksek tirajlı birer gazetelerin (The Guardian ve Hürriyet) mülteci konusuna yaklaşım tarzları ve yaptıkları haberler incelenerek karşılaştırılmıştır. Yapılan incelemede birtakım farklılıklar önemli olmasına rağmen ilgili basın kuruluşlarının mülteci konusuna dikkatli ve hassas yaklaşımları göze çarpmaktadır. İlk izlenimde, konunun sorun teşkil eden her yönü kamuoyu ile paylaşılmaya çalışılmıştır.

Diğer yandan, özellikle İngiltere kökenli olan The Guardian gazetesinin sorun kaynaklı yaklaşım sergilediği ve mülteci kamplarının buldukları ülkelerde görev sürdüren hükümetleri de bu konuda yeri geldiğinde eleştirdiği görülmektedir. The Guardian gazetesinde, aktivistlerin uğradıkları yaptırımlara ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına kadar her yönüyle değinilmeye çalışılan mülteci ve mültecilerin sorunları ve bu krizin etkileri hatta krizin ileriki yıllarda gelinecek boyutları hakkında araştırmalara ve haberlere yer verilmiştir. Ancak haberlerdeki "eleştirel yaklaşım"ın, yeri geldiği zaman İngiltere'ye karşı da ileri sürülmesi önemlidir. Bu durum, The Guardian'ın, basının temel görevlerinden biri olan sorgulayıcılık noktasında dikkat çekmektedir.

Diğer yandan, Hürriyet gazetesinde, genellikle eleştirel yaklaşım taşıyan haberlerin, ülkelere ilişkin olduğu görülmektedir. Bu durum, evrensel bazda yüksek önemi haiz olan mülteci sorunu üzerinden, ülkenin (Türkiye'nin) imajını da güçlendirici bir nitelik taşımaktadır. Hürriyet gazetesindeki batıyı eleştiren ve oradaki mültecilerin temel yaşam hakkı noktasında sorunlar yaşadığına işaret eden haberler dışında, Türkiye'deki mültecilerin yaşam hakkı ile ilgili sorunları olmadığı ve entegre olmaya başladıkları; hatta, sosyopsikolojik destek verilerek, mültecilerin toplum ile bütünleştirildiği ve ekonomik olarak daha iyi noktalara getirilmelerinin hedeflendiği belirtilmektedir. Bu durum oldukça dikkat çekicidir.

Bu konudaki çalışmaların ve iyileştirmelerin artması açısından basın yayın kuruluşlarının dünya kamuoyunu bilgilendiren ve farkındalık oluşturan haberlerinin artması hem demokrasinin gelişmesi hem de insan hakları bazında mülteci ve sığınmacı hak ve özgürlüklerinin verilmesi açısından büyük önem teşkil etmektedir. Mültecilerin buldukları kamplardaki şartların iyileştirilip insani yaşam koşulları sağlanması ve kamp kurulan ülkelerdeki mültecilerin bütünleşme sorunlarının çözülmesi, basın yayın kuruluşlarının desteğiyle olabilmektedir diyebiliriz. Bu durumda basın yayın kuruluşlarına çok iş düşmekte ve bu durum sorumluluklarını arttırmaktadır.

Araştırmaya konu olan gazetelerin haberlerine bakıldığında, iletişim araç ve gereçlerinin çağımızdaki gelişmişliği sayesinde, bu araç gereçleri kullanan basın örgütlerinin ve araştırmamıza konu olan gazetelerin dünyanın her yerindeki insanlar ile ilgili konularda bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Yunanistan'ın Lesbos adasındaki mülteci kamplarındaki durumun düzeltilmesi, 5000'e yakın mültecinin daha iyi koşullarda barınabilecekleri başka yerlere taşınmalarının sağlanması için harekete geçilmesi ile ilgili, basında yer alan haberlerin payının büyük olduğunu belirtilebilecektir.

Sonuç olarak iletişim ve etkileşimin kaynağı olan gazeteler dünyada gerek kamuoyu oluşturma açısından, gerek uluslararası ve gerekse yerel bazda etkili birer hak, hukuk ve demokrasi savunucuları olarak karşımıza çıkmaktadırlar ve teknolojik gelişmelerin sayesinde karşımıza daha çok çıkacakları aşikârdır.

Kaynakça / References

Afghan torture survivor gains 11th hour reprieve from deportation (2017, 23 Aralık). Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/uk-news/2017/dec/23/afghan-torture-survivor-wins-11th-hour-reprieve-from-deportation>

Akıncı, B.; Gedik, E. & Nergiz, A. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Temmuz, Aralık, 1(2), 58-83.

Avusturya'nın mülteciler için o kadar rahat bir yer olmadığını gösterelim (2017, 20 Aralık). Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/avusturyanin-multeciler-icin-o-kadar-rahat-bir-yer-olmadigini-gosterelim-40684788>

Banu Parlak albüm gelirini savaş mağduru mülteci çocuklara bağışladı (2017, 25 Aralık). Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/keyif/banu-parlak-album-gelirini-savas-magduru-multeci-cocuklara-40689287>

Bulunmaz, B. (2015). Geleneksel Gazeteciliğin Haber Yayınında Yeni Medyanın Etkileri ve Hürriyet Gazetesi Örneği, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Büke, K. (2014). *Göç, Kültür, Kimlik*. Mersin.

Ceylan, Y. (2012). Zorunu Göç ve Suç İlişkisi (Muş İli Örneği) Kırgızistan, *Akademik Bakış Dergisi*, Eylül-Ekim, 32.

Coming to The aid of drowning migrants? Get ready to be treated like a criminal (2017, 20 Aralık). Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/dec/20/aid-drowning-migrants-criminal-activists-ngo-witness-brutal-border-policing>

Coşkun-Balamir, B. (2013). Arap Baharı ve Sonrası: Orta Doğu'daki Hareketler Bize Ne Anlatıyor, *Orta Doğu Analiz Dergisi* Ekim 2013, (5), 58.

Devastating climate change could lead to 1m migrants a year entering EU by 2100 (2017, 21 Aralık). Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/environment/2017/dec/21/devastating-climate-change-could-see-one-million-migrants-a-year-entering-eu-by-2100>

Doğan, G. & Durgun, B. (2012). Arap Baharı ve Libya; Tarihsel Süreç ve Demokratikleşme Kavramı Çerçevesinde Bir Değerlendirme, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 61-90.

Dolunay, A. (2018). *Dijital Çağda Yasal ve Etik Kodlar Çerçevesinde Basın Hak ve Özgürlükleri: KKTC Örneği*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Dolunay, A. & Kasap, F. & Keçeci, G. (2017). Freedom of Mass Communication in the Digital Age in the Case of the Internet: "Freedom House" and the USA Example, *Sustainability*, 9(10), 1739.

Hürriyet (t.y.) Erişim adresi: [https://tr.wikipedia.org/wiki/Hürriyet_\(gazete\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Hürriyet_(gazete))

Konya'da 135 bin sığınmacı yaşıyor (2017, 22 Aralık). Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/konyada-135-bin-siginmaci-yasiyor-40686393>

Kuseyri: Suriyeliler üretime geçmeli (2017, 21 Aralık). Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/kuseyri-suriyeliler-uretime-gecmeli-40685754>

Mülteci yasağına yargı engeli (2017, 24 Aralık). Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/multeci-yasagina-yargi-engeli-40688914>

Orhan-Dersan, D. (2013). Orta Doğunun Krizi: Arap Baharı ve Demokrasinin Geleceđi, *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 17-29.

Reçber, S. (2014). Hayatın Yok Yerindekiler, Marmara Üniversitesi VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu içinde, ss. 247-268.

Refugees reunited: How Red Cross tries to bring families back together (2017, 25 Aralık). Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2017/dec/25/refugees-reunited-how-red-cross-tries-to-bring-families-back-together>

Sambur, B. (2013). İslamizm, Dinperestlik ve İnsanlık durumu, *Liberal Düşünce*, Kış-Bahar, 18, 69-70, 17-28.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Gazetecilik Yayın Dağıtım*. Ankara.

The Guardian, (t.y.) Erişim adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Guardian

Tuzcu, A. & Bademli, K. (2014). Göçün Psikososyal Boyutu, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.

Ülkü, G. (2012). *Çok Kültürcülük, Kimlik ve Göçmenler*. İstanbul: Yazılama Yayınevi.

We can't break a promise to take in child refugees (2017, 24 Aralık). Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/dec/24/we-cannot-break-our-promise-to-take-in-child-refugees>

Welcome to prison': Winter hits in one of Greece's worst refugee camps (2017, 22 Aralık). Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2017/dec/22/this-isnt-europe-life-greece-worst-refugee-camps>

Yaşar, V. (2015). Matbaa, Basın ve Osmanlı Devleti'nde İlk Resmi Gazete Olan Takvim-i Vekayi Üzerine Bir Değerlendirme, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yavuz, S. (2013). Göç Entegrasyon ve Din; Avrupa'da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme, 6(26), 610-623.